

Ny språklitteratur

PUBLIKASJONER FRA SPRÅKNEMNDENE

Dansk Sprognævn: Danske Dobbeltformer. Valgfri former i retskrivningen. Red. og med en efterskrift af Henrik Galberg Jacobsen. Dansk Sprognævns skrifter 18. Munksgaard 1992. 175 s.

Danske Dobbeltformer giver en samlet oversigt over de former der har mere end én korrekt skrivemåde i officiel retskrivning. Den omfatter både grundformer, fx *bolchel/bolsje*, og bøjningsformer, fx *fornyes/fornys*. Foruden selve ordbogen indeholder bogen en fyldig efterskrift om brugen af dobbeltformer og andre valgfriheder i dansk.

Heimir Pálsson och Jónína Margrét Guðnadóttir. Skýrsla um stöðu þýðingarmála. Gerð að beiðni Íslenskrar málstöðvar fyrir menntamálaráðuneytiö. Janúar 1992. 31 s. samt 15 bilagor. (Rapport om översättningsverksamhetens status.)

Sommaren 1991 fick Íslensk málstöð (Isländska språkbyrån) i uppdrag från kultur- och undervisningsdepartementet i Reykjavík att utreda översättningsverksamheten, behovet av översättning och tolkning, utbildningen av översättare och tolkar etc. Utredningen gällde enbart sakprosa och praktiskt språkbruk, inte skönlitteratur. De två som på språkbyråns vägnar åtog sig att utföra utredningen lämnade sin rapport i årets början. Förutom att vara en lägesrapport innehåller den också förslag om åtgärder. Det mest aktuella, enligt författarna, är att förbereda en utbildningsväg för översättare och tolkar.

Kielikello, Finska språkbyråns tidskrift, har som tidigare utkommit med fyra nummer. I nummer ett skriver Maarit Kaimio om lånord från latinet och grekiskan och Kari Liukkonen om de baltiska språken lettiska och litauiska. Dessutom ingår en artikel av Dag F. Simonsen om Norsk språkråds aktion mot engelsk påverkan på norska. Bland artiklarna i nummer två kan nämnas Esko Koivusalos artikel om tidningarna som språkliga påverkare och Eeva Maria Närhis artikel om finska förmamn. I

nummer tre är temat myndigheternas språk. Päivi Rintala diskuterar undervisning i offentlig finska vid högskolorna, Liisa Huovinen-Nyberg skriver om några typiska drag i det offentliga språket och Katariina Iisa om myndigheternas behov av termer. Nummer fyra innehåller två artiklar om språket inom kyrkan – Aila Mielikäinen skriver om moderniseringen av gudtjänstspråket och Aarre Huhtala om språket i den nya bibelöversättningen. De flesta nummer innehåller också litteraturpresentationer och språkliga rekommendationer.

Kieliviesti, Sverigefinska språknämndens tidskrift, har som tidigare utkommit med fyra nummer. Nummer 1 innehåller en artikel om några problem vid översättning av finska betyg till svenska, en artikel om ishockeyspråket, en rapport om Sverigefinska språknämndens språkvårdsseminarium, en svensk-finsk ordlista över ord och uttryck som anger olika typer eller grad av smärta samt en svensk-finsk sälordlista. I nummer 2 ingår en artikel om språkliga svårigheter i samband med översättningen av EG:s regelverk, en redogörelse ur organisatorisk och administrativ synvinkel för översättningsarbetet av ca 10 000 sidor av EG:s officiella publikation, en svensk-finsk fotbollsordlista, en recension av en ny finsk medicinsk ordbok samt en svensk-finsk ordlista över örats anatomi. I nummer 3 frågas varför man i språkbruket har börjat undvika ordet *panna* ('sätta, lägga, ställa, placera' osv.), kåseras om ord som syftar på män i fasta uttryck, ordspråk och talesätt, skrivs om den felaktiga användningen av andra infinitivets instruktivform, som används som satsmotsvarighet i finskan. Serien med medicinsk terminologi fortsätter med en ordlista över hjärtats anatomi. Frågor från läsare besvaras. Nummer 4 är ett specialnummer och består av en svensk-finsk fisknamnsförteckning med ett finsk-svenskt register. Även akvariefiskar har medtagits. Listan omfattar drygt 350 fiskar med vetenskapliga namn.

Málfregnir, Isländska språknämndens tidskrift, kom som vanligt ut med två nummer, vår och höst, 32 sidor varje gång.

Vårhäftet inleds med en kort artikel av *Baldur Jónsson* om nya ABC-strofer, avsedda i första hand för barn. Tidigare stro-

fer av samma slag publicerades först 1782 och har sedan länge varit föråldrade, bl.a. på grund av ändringar inom alfabetet. *Jónas Kristjánsson* skriver om det isländska språket och ömvärlden («Íslenskt mál og umheimurinn») med tonvikt på nödvändigheten av att undervisa i isländska språket och litteraturen vid utländska universitet. *Baldur Jónsson* skriver en kort artikel om namnet på Finlands huvudstad («Hvað heitir höfuðborg Finnlands?», *Heimir Pálsson* om översättningsverksamheten och översättarnas ställning («Pýðingar og staða þýðenda») och *Ari Páll Kristinsson* om nyord.

I hösthäftet skriver *Baldur Jónsson* en inledande artikel om Nordiska språksekretariatets presentation av det isländska alfabetet och det isländska namnskicket i nordiska grundskolor. *Magnús Snædal* skriver om ord och termer («Orð og íbörð») och *Örn Bjarnason* om ordbildning inom medicin («Orðarsmið í læknisfræði»). *Baldur Jónsson* skriver om en isländsk benämning för «ECU» och en artikel i form av ett brev («Bréf til Ottós A. Michelsens») där det påpekas att man under medeltiden använde ordet *kólfur* (*kolfr*) i betydelsen «klubb» och att det vore en tänkbar ersättning för lånordet *klúbbur*.

Båda häftena innehåller dessutom bokanmälningar, språkfrågor och svar m.m.

Minority Languages – The Scandinavian Experience 1992. 186 s. Nordic Language Secretariat. Report 17. Inneholder innlegg holdt på en konferanse i Edinburgh 9.-11. november 1990, blant annet *Peter Trudgill*: The Ausbau-Sociolinguistics of Minority Languages in Western and Central Europe, *Marika Tandefelt*: The Finland-Swedes – the Most Privileged Minority in Europe?, *Erling Wande*: Finnish in Sweden, *Helge Sandøy*: Faroese – a Minority Language or a National Language? *Knud Hartling*: How Greenlandic Survived as a Minority Language, *Ernst Håkon Jahr*: Bokmål and Nynorsk: Norwegian Majority and Minority Standards, *Harry Watson*: Scots and Nynorsk: Minority Languages?

Nordens språk i Baltikum. Nordisk språksekretariat. Rapport 18. 1992. 143 s. Inneholder innlegg holdt på en konferanse i

Riga 26.–30. november 1991, blant annet om språk og språkundervisning, litteratur, kultur og historie. Målet med konferansen var å gi ajourførte kunnskaper til de mange lærerne som underviser i Nordens språk og litteratur ved universiteter og høyskoler i Baltikum.

Norsk språkråds komité for dataterminologi: Norsk dataordbok. Redigert av Knut Hofstad, Ståle Løland og Per Scott. 5. reviderte utgave. Universitetsforlaget 1993. 329 s.

Norstedts norsk-svenska ordbok. Utarbeidet av Birgitta Fowler og Kjell-Erik Vannebo i samarbeide med Lena Moberg. Norstedts 1992. XXVIII+547 s. (Utges i Norge av Kunnskapsforlaget). (En utførlig recension finns i Språkbruk 2/1992.)

Detta är den första utførliga, moderna norsk-svenska ordboken. Den innehåller ca 40 000 oppslagsord och dessutom ca 14 000 fraser.

Den omfattar de båda officiella skriftspråken, bokmål og nynorsk. Ordførrådet är huvudsakligen begränsat till modern norska, men en del äldre ord og fraser har tagits med för att underlätta läsningen av äldre litteratur. Även enstaka dialektala ord og uttryck som används i talspråk har lagts in.

Ordboken vänder sig i första hand till svenska användare, og innehåller sålunda först og främst sådana ord som antingen är helt främmande för svenskt allmänspråk eller som på annat sätt skiljer sig i fråga om stavning, böjning, konstruktion, uttal eller betydelse.

Ordboken har utarbets av fil. mag. Birgitta Fowler og professor Kjell-Erik Vannebo på uppdrag av Svenska språknämnden og Norsk språkråd.

Den som tog initiativet till ordboken var Svenska språknämndens förra chef, professor Bertil Molde. Under de senaste åren har arbetet samordnats av fil.dr. Lena Moberg vid Svenska språknämnden, og hon har också granskat og redigerat det slutliga manuskriptet.

Nyt fra Sprognævnet. 1992 nr. 1-4. Hvert nummer er på 16 sider.

Hvert nummer indeholder et udvalg af sproglige spørgsmål til nævnet, bogomtaler og artikler om sproglige forhold. Af årgangens artikler kan nævnes: *Erik Hansen: Apostrofitis*, *Henrik Galberg Jacobsen: Moderne Retskrivning i 100 Aar*, *Pia Jarvad: Stamina* (nr. 1), *Arne Hamburger: Bæredygtig*, *Henrik Galberg Jacobsen: Selvhjælp til sproghjælp*, *Erik Hansen: Når sjusk bliver til korrekt dansk* (nr. 2), *Jørgen Schack: Den indre svinehund*, *Henrik Galberg Jacobsen: I åndernes rige* (nr. 3), *Pia Jarvad: Talepapir, staveplade og virus* (nr. 4).

Ruotsalais-suomalainen sosiaalialan sanasto/Svensk-finsk socialordlista. Sverigefinska språknämndens skriftserie 3. 1992. 135 s. (En utförlig recension finns i Språkbruk 2/1992).

Syftet med denna svensk-finska ordlista är att den dels skall fungera som stöd för sverigefinnarna i deras strävan till aktiv tvåspråkighet, dels vara ett hjälpmedel för dem som använder finskan i sitt arbete, för socialarbetare, tolkar, översättare och redaktörer, dels också skapa enhetlighet i den sverigefinska terminologin.

Socialordlistan innehåller cirka 2 500 uppslagsord. Socialtjänstlagens terminologi har en central plats och vidare har termer som rör den allmänna försäkringen, barn- och äldreomsorgen, missbrukarvården, bostadsförmedlingen, invandrar- och flyktingpolitiken och de vanligaste skattetermerna ansetts höra till denna lista. Benämningarna på patient- och handikapporganisationer samt på andra organisationer finns också med. Ett antal juridiska termer som har att göra med familjerätt och kriminalvård ha också tagits med.

Socialordlistan är främst avsedd för sverigefinnarnas behov. I enlighet med Sveriefinska språknämndens principer har termerna i möjligaste mån fått sådana motsvarigheter som är vedertagna i Finland. Sverigefinska motsvarigheter har dock rekommenderats i de fall då motsvarande begrepp inte finns i Finland eller då begreppen inte motsvarar varandra.

Sprognævnet på skærmen 1990/91 og 1991/92. Dansk Sprognævns skrifter 19. Dansk Sprognævn og DR/TEKST-TV 1992. 40 s.

Hæftet er udgivet i samarbejde med Danmarks Radios TEKST-TV og rummer de sprogsider der har været bragt på skærmen i perioden 1.9.1990-31.8.1992 (med stikordsregister).

Språkbruk, den finlandssvenska språkvårdens tidskrift, gavs liksom tidigare ut med fyra nummer. Det första numret innehåller en artikel av Mikael Reuter om nya statsnamn och Elisabet Törnudd-Jalovaara skriver om skall och latinets konjunktiv. Nummer två innehåller en artikel av Mirja Saari om språk och social kontext. Otto Back gör en jämförelse mellan svenskan i Finland och tyskan i Österrike. I nummer tre ingår en artikel av Ulla Clausén om konstruktioner och fraser i den nya konstruktionsordboken och Marianne Blomqvist skriver om namnen i den nya sverigesvenska almanackan. I samma nummer ingår också en artikel av Marika Tandefelt om tvåspråkighet i Helsingfors. I det sista numret är temat språkvård, med anledning av att år 1992 firades som den finlandssvenska språkvårdens jubileumsår. År 1992 hade det förflutit 50 år sedan Svenska språknämnden i Finland inrättades - som den första språknämnden i Norden - och 75 år sedan Hugo Bergroth gav ut sin bok *Finlandssvenska*. Numret innehåller en kort historik över svensk språkvård i Finland. Historiken är skriven av Henrik Grönqvist. I numret ingår också undervisningsminister Riitta Uosukainens hälsning till deltagarna i det nordiska språkmötet i Åbo. Alla nummer innehåller också litteraturpresentationer och språkfrågor i urval.

Språknytt, meldingsbladet for Norsk språkråd kom som vanleg med fire nummer i 1992, kvart av dei på 20 sider. *Språknytt* inneheld informasjon om arbeidet i Norsk språkråd, bokmeldingar, spørjespalte, nyordsspalte osv. Men det meste av tilfanget er andre artiklar om reinte språklege emne. Mellom artiklane i *Språknytt* for 1992 kan me nemna: nr. 1: Vagleik Leira: Nemningar i grammatisk analyse, nr. 2: Kristoffer Kruken: Kunamn - ein livskraftig tradisjon, nr. 3: Vagleik Leira: Innbyggjarar i Noreg, nr. 4: Dag Finn Simonsen: Norsk språk i Lillehammer-OL.

Språkvård, Svenska språknämndens tidskrift, har som tidigare utkommit med fyra nummer. Nr 1 innehöll *Gunnar Fredriks-son*: Om det politiska språket, *Bengt Sigurd*: «Om ålderdomshem tycker jag inte», ett kåseri av *Peter Löfström* om svårigheten att återge å, ä och ö på utländska skrivmaskiner, *Lars Melin*: Textbindning i läroboksspråk, *Niklas Schiöler*: Det heter inte pingpong. Nr 2 innehöll *Gun-Britt Sundström*: Ordföljdens följder, *Ebba Lindberg*: Färre antal deltagare – hur många antal var det förut?, *Hans Raab*: Mack, vad är det för snack?, en recension av *Lars Svensson* av «Ordbok över Sveriges dialekter» och en lista med nya ord. Nr 3 innehöll *Gun Widmark*: Vi och Wel-lander – om kongruensen som språkvårdsproblem, *Sten Ewerth*: Tidningstexter, om *dom* igen, *Katharina Hallencreutz*: Elevtex-ter – rapport från en granskning, *Gun Hägerfelth*: Skolundervisning på främmande språk. Nr 4 innehöll *Ulf Teleman*: Det svenska riksspråkets utsikter i ett integrerat Europa, vidare tre föredrag från en konferens om svenskan i världen; *Anders Claeson*: Svenskundervisningen – en kronjuvel, *Lennart Limberg*: Varför lära sig svenska utan att vara tvungen? *Gunilla Rising Hintz*: Lärare, översättare, kulturspridare – att var svensk utlandslek-tor.

Dessutom ingick i varje nummer avdelningar för insändare, frågor och svar samt korta anmälningar av nyutkommen littera-tur.

Vikør, Lars S.: The Nordic Languages – Their Status and Inter-relations. Nordic Language Secretariat. Publication no. 14. Novus Press 1993. 245 s. Se egen omtale s. 110.

DANMARK

Af Jørgen Schack

ARK. Sproginstitutternes Arbejdspapirer. Handelshøjskolen i København. Distr.: Det Erhvervsproglige Fakultet, Handelshøjskolen i København, Dalgas Have 15, 2000 Frederiksberg.

I denne serie arbejdspapirer er der i perioden november 1991–april 1992 udkommet 3 numre (63–65), bl.a. *Bo Laursen: Leksikalsk semantik. Fra strukturalisme til kognitivism* (ARK 63, 62 s.); *Oversættelse af fagsproglige tekster* (indlæg fra en konference; ARK 65, 286 s.).

Bang, Jørgen og Karl Hårbøl: Bliv dus med fremmedord. Øvehæfte til Gyldendals Fremmedordbog og Fremmedordenes Byggeklodser. 2. udgave. Gyldendal, København 1992. 30 s.

Hæfte med opgaver til bl.a. den nedennævnte bog.

Bang, Jørgen og Karl Hårbøl: Fremmedordenes Byggeklodser. 4. udgave. Gyldendal, København 1992. 112 s.

«Fremmedordenes Byggeklodser» indeholder en alfabetisk liste med ordelementer eller «byggeklodser», især græske og latinske, der benyttes i et stort antal af de danske fremmedord: *agog, ekstra, fil, sofi, trans* osv. Ved den enkelte stamme gives der oplysning om den oprindelige betydning og eksempler på ord hvori stammen indgår.

Becker Jensen, Leif: På patientens præmisser. En brugsbog om skriftlig patientinformation. Det etiske Råd. I kommission hos Forlaget Thorup, København 1992. 55 s.

Bogen, der henvender sig til hospitalspersonale, især læger og sygeplejersker, handler om hvordan man kan blive bedre til at lave skriftligt informationsmateriale til patienterne. Den fokuserer på de problemer der opstår når man skal informere i forbindelse med informeret valg, dvs. når man skal give patienten

ten bedre mulighed for at træffe bestemmelser om sin egen behandling og sit eget liv.

Behrendt, Poul, Flemming Lundgreen-Nielsen og Thorkil Damsgaard Olsen (red.): Palmehaven – Levned og meninger. Institut for Nordisk Filologi, Forlaget Amanda, København 1992. 264 s.

Bogen, som er udgivet i anledning af instituttets 25-års-jubilæum, indeholder 22 artikler om forskellige emner inden for danskfaget. Af særlig interesse er følgende bidrag: *Erik Hansen*: Tiltalepronominer i 25 år, *Hanne Ruus*: Computerens uimodståelige dumhed (om sprog og edb), *Ib Poulsen*: Med et ben udenfor (om sproglig formidling), og *John E. Andersen*: 25 år – mellem linjerne (om sproglig indirekthed).

Brandt, Søren: Sprogets liv 1991. Reportage og kommentarer om det danske sprog til hverdag. Forlaget Thorsgaard, Frederiksund 1992. 134 s.

Søren Brandt skriver hver uge om sproglige spørgsmål i Weekendavisen. Hovedparten af bogen består af de faste ugentlige sprogrubrikker der har været bragt i sæsonen 1990–91, bl.a. «Gamle nye ord», «Farlige oplysningsmidler», «Tegnsætning og redundans», «Nye ord fra 1990», «Bevingede ord», «Betydningen af ordet *i*», og «Sproglig bevidsthed». Ud over sprogrubrikkerne indeholder bogen anmeldelser af en række sproglige værker.

Brandt, Søren: Sprogets liv 1992. Reportage og kommentarer om det danske sprog til hverdag. Forlaget Thorsgaard, Frederiksund 1993. 116 s.

«Sprogets liv 1992» rummer Søren Brandts sprogrubrikker (jf. ovenfor) fra sæsonen 1991–92, bl.a. «Semiotikkens grænseflader», «Rigssprog og prestigesprog», «Nye ord fra 1991», «100 års statsstavnning», og «Hvem ejer sproget?»

Danske Folkemål. 34. bind. C. A. Reitzels Forlag, København 1992. 247 s.

Bindet indeholder *Inger Ejkskjær*: Adjektivernes bestemte

artikel i vest- og sønderjysk, *Bent Jul Nielsen og Magda Nyberg*: Talesprogsvariationen i Odder Kommune. I. Lokal-sprog og rigsmål i sociolingvistisk belysning, og *Tore Kristiansen*: Har regionalsprog en fremtid i Danmark?

Danske Studier 1992. C. A. Reitzels Forlag, København 1992. 198 s.

Af bindets indhold kan nævnes *Lars H. Eriksen*: Dansk for tyskere. Intersprogsproblemer i forbindelse med tyskeres indlæring af dansk, *Bent Søndergaard*: Om sproglig «anderledes-hed» som kendetegn på minoritetslitteratur, og *Poul Lindegård Hjorth*: Den Store Danske Udtaleordbog, Munksgaard.

Galberg Jacobsen, Henrik: *VÆRSGO. Om brugen af værsgo i moderne dansk*. I: IDUN X. Dedicated to Professor Reiko Okada on the Occasion of Her Retirement. Osaka Gaikokugo Daigaku (= Osaka Fremmedsprogsuniversitet), The Department of Danish and Swedish. Osaka 1992. s. 121–138.

I artiklen redegør Galberg Jacobsen for talesprogsordet *værsgos* funktion i moderne dansk. Ordet bruges ifølge forfatteren først og fremmest som interjektional, nemlig som ledsageord til en handling eller som tilbudsord. Derudover fungerer det som sætningsadverbial i handlingsregulerende kontekster. Galberg Jakobsen sandsynliggør ved hjælp af en række eksempler at *værsgo* i denne funktionen først og fremmest forekommer i indirekte replikgengivelse (indirekte tale og dækning), hvorimod det synes at være relativt sjældent i direkte tale.

Grunwald, Ebbe, Gert Smistrup og Hans Veirup: *Journalistens sprog – med et sprogligt serviceeftersyn*. Forlaget Ajour, Århus 1992. 146 s.

I Bogen viderefører og uddyber forfatterne de principper for godt journalistisk sprog som er beskrevet i publikationen «Det sproglige serviceeftersyn» (omtalt i Sprog i Norden 1977, s. 79). Bogen indeholder fire hovedafsnit med overskrifterne: «Det sproglige trekantdrama», «Skriv forståeligt», «Skriv interessant», og «Skriv om».

Grønnum, Nina: The Groundworks of Danish Intonation, An Introduction. Museum Tusulanum Press, København 1992. 110 s.

Bogen er en introduktion til og gennemgang af 12 artikler om forskellige aspekter af dansk intonation, publiceret i årene 1982–89. Den udgør sammen med de 12 artikler Nina Grønnums doktorafhandling (forsvaret maj 1992 ved Københavns Universitet).

Hansen, Aage: Om Peder Laales danske ordsprog. Udgivet af Merete K. Jørgensen og Iver Kjær. Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab. Historisk-filosofiske Meddelelser 62. I kommission hos Munksgaard, København 1991. 201 s.

I bogen gives en udførlig filologisk beskrivelse af de gammel-danske ordsprog der går under Peder Laales navn. Ordsprogene beskrives ortografisk, lydligt, morfologisk, syntaktisk og stilistisk. Derudover rummer bogen afsnit om ordsprogstyper, om ordsprogenes verden, og om deres proveniens. Af særlig interesse for Sprognævnets arbejde er afsnittet «Ordforrådet», der indeholder en ordliste med sjældne og vanskelige ord som forekommer i ordsprogene.

Hermann, Jesper: Mennesket i sproget. Sprogpsykologiens sprogbruger. Gyldendal, København 1992. 122 s.

«Mennesket i sproget» er en af de første bøger på dansk om sprogpsykologi. I bogen søger forfatteren at give en karakteristik af det vigtigste af det sprogpsykologien efter hans mening må beskæftige sig med. Den indeholder fire hovedafsnit med overskrifterne: «Hvordan bevæger barnet sig ind i sproget», «Hvordan gør vi os forståede med sprog?», «Sprog og resten af verden» (bl.a. om den fiktive sprogbrug), og «Med livet som indsats» (om sprog og erindring).

Hermes. Tidsskrift for sprogforskning. 8-1992 og 9-1992. Redigeret af Henning Bergenholtz mfl. Udg. af Det Erhvervs-sproglige Fakultet, Handelshøjskolen i Århus. 137 s. + 217 s. Distr.: Hermes, Handelshøjskolen i Århus, Fuglesangs Allé 4, DK-8210 Århus V.

Af indholdet i de to seneste numre af tidsskriftet kan nævnes: *Arnt Lykke Jakobsen*: Oversættelse af komposita i fagsproglige tekster (eng-da/da-eng) (nr. 8), og *Henrik Holmboe*: Det endelige ordforråd (nr. 9).

Holmberg, Bente og Henrik Holmberg: *Politikens Nudansk Fremmedordbog*. 3. udgave. Politikens Forlag, København 1992. 287 s.

«Nudansk Fremmedordbog» er en revideret og forøget udgave af «Politikens Fremmedordbog», 1985 (omtalt i *Sprog i Norden* 1986). Ordbogen er ligesom de tidligere udgaver forsynet med et retrogradt (baglæns) register. Som noget nyt er der benyttet illustrationer for at støtte og supplere betydningsbeskrivelserne.

Karker, Allan: *Le Danemark: Situation de la langue danoise*. I: José Carlos Herreras (ed.): 1992. Situations linguistiques dans les pays de la Communauté Européenne. Lez Valenciennes 1992 N° 14. Presses Universitaires des Valenciennes. 1992, s. 53-56.

En kort præsentation af den danske sprogsituation, beregnet for fransktalende uden særlige forudsætninger.

Kunøe, Mette og Erik Vive Larsen (udg.): 3. *Møde om Udforskningen af Dansk Sprog*. Aarhus Universitet, Århus 1991. 259 s.

Rapporten fra det tredje møde om udforskningen af dansk sprog, afholdt af Institut for Nordisk Sprog og Litteratur. Aarhus Universitet i oktober 1990, indeholder i alt 26 bidrag fra mødet. Af særlig interesse for Sprognævnets arbejde er følgende bidrag: *Søren Brandt*: De refleksive pronomener i dansk, *Lars Heltoft*: Talesprogets tale, *Carol Henriksen*: Dansk i EF og EF-dansk, og *Henrik Galberg Jacobsen*: Dansk ortografi efter 1970.

Lund, Jørn: *Danskerne og deres sprog 1945–1990. Kritik og tolerance*. I: *Dansk Identitetshistorie* 4. Danmark og Europa 1940–1990. C. A. Reitzels Forlag, København 1992. s. 421–540.

Jørn Lunds afhandling i det fjerde og sidste bind af værket *Dansk Identitetshistorie* skildrer danskernes syn på deres eget sprog i perioden 1945–1990. Efter en kort historisk oversigt beskrives danskernes holdning til den sproglige udvikling, især hvad angår indflydelsen fra engelsk/amerikansk. Beskrivelsen bygger på en gennemgang af et stort materiale fra dagspressen (læserbreve, kronikker mv), og den suppleres med resultatet af en spørgeskemaundersøgelse, hvor 77 tilfældigt udvalgte danskere har besvaret en lang række spørgsmål om dansk sprog.

Lund, Jørn og Dorrit Löb: Sproget er dit. Om sproglig viden og bevidsthed, 9.–10. klasse. Grafisk Forlag, København 1992. 102 s.

Bogen henvender sig til elever i folkeskolens ældste klasser. Den er inddelt i 5 hovedafsnit med overskrifterne: «Ordene kommer og går» (om metaforer, klicheer, ordsprog mv.), «Stil», «Den unge Andersen» (om H. C. Andersens sprog), og «Den sproglige værktøjskasse» (om sproglige begreber).

Med og uden omsvøb. Modersmål-Selskabets Årbog 1992. C. A. Reitzels Forlag, København 1992. 103 s.

Den foreliggende årgang af Modersmål-Selskabets årbog indeholder en række artikler om omsvøbssproget. Af særlig interesse er: *Carol Henriksen*: Modtag, hr. minister, forsikringen om min mest udmærkede højtagelse (om sproget i danske EF-tekster), *Erik Hansen*: Omsvøb uden indhold (om det petitjournalistiske sprog), og *Klaus Kjøller*: Om omsvøbs svøbe (om sproglige såvel som ikke-sproglige omsvøb).

Mål & Mæle. 15. årgang, nr. 1–4. Redigeret af Erik Hansen, Ole Togeby og Carsten Elbro. 1992. 32 s. + 32 s. + 32 s. + 32 s. Distr.: Elbro-Tryk, Håndværkervej 10, Postboks 3072, 6710 Esbjerg V.

Numrene indeholder – ud over spørgebrevkassen «Sprogligheder» – artikler af bl.a. *Vibeke Appel* og *Carsten Elbro*: Kommaet og læseren. Hvilket kommasystem er bedst?, *Peter Harder*: Herfra og dertil. Om præsuppositioner og sprogforståelse (nr. 1), *Henrik Galberg Jacobsen*: Vist og nok. Om et par for-

modningsbiord i dansk (nr. 2), *Carsten Elbro*: Navne på familien. Om slægtskabsbetegnelser, (nr. 3), *Erik Hansen*: Nitten hundrede tooghalvfems, og *Børge Andersen*: De kære penge har mange navne (nr. 4).

Ordbog over det Danske Sprog. Supplement. Første bind: A (Aa)–Bh. Udgivet af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab. Gyldendal, København 1992. LXI s. + 1921 spalter.

Det foreliggende bind er det første af de i alt fem bind som Supplementet til Ordbog over det Danske Sprog kommer til at udgøre; de følgende bind forventes at udkomme 1994, 1996, 1999 og 2003. Ordbogen er, som navnet siger, et supplement til Ordbog over det Danske Sprog, der udkom med 28 bind i perioden 1918–56. Supplementet dækker samme periode som Ordbog over det Danske Sprog, nemlig årene ca. 1700–1955.

Rasmussen, Michael: Hjelmsevs sprogteori. Glossematikken i videnskabshistorisk, videnskabsteoretisk og erkendelsesteoretisk perspektiv. Odense Universitetsforlag, Odense 1992. 523 s.

Bogen er Michael Rasmussens doktorafhandling (forsvaret maj 1992 ved Odense Universitet). I afhandlingen undersøger og beskriver forfatteren den danske sprogforsker Louis Hjelmsevs forfatterskab. Afhandlingen falder i fire dele: «Biografi», «Fra almen grammatik til sprogteori», «Sprogteorien», og «Glossematik og metafysik».

Skyum-Nielsen, Peder: Fyndord. Studier i kortformernes retorik. 2 bind. Hans Reitzels Forlag, København 1992. 827 s.

Bogen er Peder Skyum-Nielsens doktorafhandling (forsvaret juni 1992 ved Københavns Universitet). I afhandlingen præsenteres et forskningsområde der kan betegnes «kortformernes retorik». Herved forstås den del af retorikken som undersøger de korteste teksters hensigtsbestemte brug, i skrift såvel som i tale. Et af afhandlingens vigtigste teoretiske resultater er ifølge forfatteren definitionen af kortformer: «Ved en 'kortform' forstås: en verbal ytring – af maksimalt tre perioders længde –, der optræder som selvstændig tekst (replik), eller tydeligt indlejret i en anden tekst (replik). Ytringen ken-

detegnes ved en høj grad af udtryksmæssig stilisering; og ved en høj grad af udtryksmæssig stilisering; og ved en høj grad af intentionel væsentlighed i kommunikationssituationen. Ytringen har – i kraft af særlige udsigelsesomstændigheder, og iterativ brug – en bekendthed, og status som 'supertegn'. På den baggrund lader ytringen sig – som kortform – variere (eventuelt i flere trin). Variationen udløser en opmærksomhedsvirkning, af kortere eller længere varighed». Af særlig interesse for Sprognævnets arbejde er afhandlingens kapitel 14 der indeholder et register over «kortformede ytringer på dansk og på fremmede sprog».

SPRINT. Sproginstitutionernes tidsskrift. 1992, nr. 1–2. Udgivet af Handelshøjskolen i København, 65 s. + 49 s. Distr.: SPRINT, Handelshøjskolen i København, Dalgas Have 15, DK-2000 Frederiksberg.

Af særlig interesse er: *Per Anker Jensen: Hvad vil du vide?*, *Lars Henriksen: Jesus og Sproghandlingen*, og *Hans Haagen-sen: Om talesprog og udtaleundervisning* (nr. 2).

Sprog og Samfund. Nyt fra Modersmål-Selskabet. 10. årgang, 1992, nr. 1–4. 8. s. + 8 s. Redigeret af Rasmus Bjørgmose. Distr.: Lennart Konow, Syvhøjvænge 227, 2625 Vallensbæk.

Af særlig interesse i den foreliggende årgang er *Lisa Storm Villadsen: Vedr. volapük* (nr. 3), og *Bent A. Koch: Dansk skranter på Island* (nr. 4).

Sproglig viden og bevidsthed. Undervisningen i sproglig viden og bevidsthed i det danske undervisningssystem. Undervisningsministeriet, København 1992. 62 s.

Hæftet indgår – ligesom hæfterne «Mundtlig fremstilling» og «Skriftlig fremstilling» (omtalt i *Sprog i Norden* 1992) – i en undervisningsministeriel rapportserie om kvalitet i uddannelse og undervisning. Rapporten er udarbejdet af et udvalg bestående af 10 medlemmer, heriblandt Jørn Lund (formand), Erik Hansen, Karl Hårbøl og Ebbe Spang-Hanssen. I rapporten gives en række anbefalinger mht. arbejdet med sproglig viden og bevidsthed på de forskellige trin i det danske uddannelsessy-

tem. Derudover indeholder rapporten syv kapitler, bl.a. «Sprog og sprogsyn» (om sproglig viden og bevidsthed), «Sproglære» (om sproglærens formål, dens dele og de sprogfællesskaber et menneske indgår i), «Niveauerne» (om de forventninger som udvalget mener man bør stille til sproglæreundervisningen på skolens niveauer), og «Dansk eller international grammatisk terminologi?» (udvalgets forslag om grammatisk terminologi).

Sprogvidenskabelige Arbejdsrapporter fra Københavns Universitet. Årgang 1, 1991/92. Udgivet af Institut for Almen og Anvendt Sprogvidenskab (IAAS), Københavns Universitet. I kommission hos Dansk Psykologisk Forlag, København 1992. 78 s.

Institut for Almen og Anvendt Sprogvidenskab (forkortet IAAS) er grundlagt i 1988 ved en sammenlægning af Institut for Lingvistik, Institut for Anvendt og Matematisk Lingvistik, Institut for Fonetik og Center for Audiologopædi, alle ved Københavns Universitet. Publikationen *Sprogvidenskabelige Arbejdsrapporter fra Københavns Universitet* erstatter (sammen med det engelsksprogede Copenhagen Working Papers in Linguistics) de sammenslåede institutters tidligere publikationer: APILKU, ARIPUC, LOGOS og SAML. Den nye publikation, der vil udkomme en gang om året, indeholder bl.a. *Henning Spang-Hanssen: Anvendt og uanvendt lingvistik*, *Jesper Hermann: Hvor er betydningen henne?*, og *Knud Anker Jensen og Ib Ulbæk: Indlæring af verber i et neuralt netværk.*

Søndergaard, Georg: Sproglig analyse. Begreber og værktøjer. Munksgaard, København 1992. 173 s.

Bogen er tænkt som en indføring i en række af de sproglige discipliner der udgør fundamentet for studiet af dansk sprog og litteratur. Bogens 1. del består af syv afsnit med overskrifterne: «Pragmatik», «Argumentation», «Genreoversigt», «Retorik», «Stilistik», «Metrik», og «Grammatisk analyse». I 2. del beskrives kort en række modeller til analyse af tekster, og i 3. del gives en alfabetisk oversigt over grammatisk terminologi med forklaringer.

Sørensen, Knud: English and Danish Contrasted. A Guide for Translators. Munksgaard, København 1991. 132 s.

«English and Danish Contrasted» er en håndbog for personer (studerende, professionelle oversættere, lærere mv.) der oversætter fra dansk til engelsk og vice versa. Den indeholder fire hovedafsnit med overskrifterne «Introduction», «Syntax», «Lexis», og «The Word-Classes».

Tidsskrift for Sprogpsykologi. 1. årgang, nr. 1 og 2. 30 s. + 36 s. Redaktion Lars Henriksen, Jesper Hermann og Marie Louise Qvist. Distrib.: Marie Louise Qvist, Stationsvej 20, 2980 Kokkedal.

Blandt bidragene i dette nye tidsskrift kan nævnes: *Lars Henriksen: Sproget er altid løgn – en hyldest til Heraklit* (nr. 1), *Marianne Corfitsen: Den udsigelige kærlighed. Kærlighedens utopi – eller dialogens?*, og *Lars Henriksen: Gentagelsen. Et af sprogets ømme punkter* (nr. 2).

Ømålsordbogen. En sproglig-saglig ordbog over dialekterne på Sjælland, Lolland-Falster, Fyn og omliggende øer. Bind 1 (a-bladlås). Udgivet af Institut for Dansk Dialektforskning, Københavns Universitet. Universitets-Jubilæets danske Samfunds skrifter nr. 518. C. A. Reitzels Forlag, København 1992. 476 s.

«Ømålsordbogen» er en ordbog over dialekterne på Sjælland, Lolland-Falster, Fyn og omkringliggende øer. Ordbogen beskriver det sprog der blev talt på landet i ældre tid, og som tales endnu i et vist omfang. Den dækker en periode på ca. 200 år, med tyngdepunkt i tiden 1850–1920. Det foreliggende bind er det første af i alt 15 a ca. 500 sider. De følgende bind er planlagt til udgivelse med ét bind hvert andet år. Et tillægsbind, der bl.a. indeholder nøgler til ordbogens brug, er udgivet samtidig med bind 1.

Finland

Av Ilse Cantell, Jamima Löfström och Eivor Sommardahl

Reuter, Mikael: Reuters rutor. Schildts förlag 1992. 237 s.

Boken innehåller inemot hälften av Mikael Reuters språkspalter som ingått i Hufvudstadsbladet från början av 1986, då han övertog spalten efter professor Carl-Eric Thors, till slutet av 1992. De 115 artiklar som ingår i boken behandlar huvudsakligen ord, ordanvändning och ordbetydelse. Artiklarna har i princip samma form som de språkrutor som de bygger på, men en del av dem är omarbetade och uppdaterade. Boken tar upp särfinlandssvenska språkfrågor och allmänsvenska frågor. En del av artiklarna, som handlar om finlandssvenska ordproblem, är evighetsfrågor som diskuterades redan på Bergroths tid, men många av dessa frågor har aldrig behandlats i litteraturen. Viktigt, särskilt ur den finlandssvenske läsarens synpunkt, är att författaren i sina artiklar ger lösningar på praktiska språkproblem som har anknytning till det finländska samhället. Vanliga en- eller flerspråkiga ordböcker tar sällan upp problemfall av det slaget. Eftersom boken är försedd med ett register, som omfattar närmare 900 uppslagsord, är det enkelt att söka bland alla de behandlade orden. *ES*

Finlandssvenskans framtid. Rapport från en språkvårdskonferens. Sven-Erik Hansén & Christer Laurén (red.). Skrifter utgivna av Svensk-Österbottniska Samfundet nr 48. Vasa 1992. 151 s.

Året 1992 firades som den finlandssvenska språkvårdens jubileumsår, eftersom det gått 50 år sedan Svenska språkvårdsnämnden (numera Svenska språknämnden) i Finland inrättades som den första egentliga språknämnden i Norden. Samtidigt hade det förflutit 75 år sedan Hugo Bergroth gav ut sitt klassiska verk *Finlandssvenska,Handledning till undvikande av provinsialism i tal och skrift*. Rapporten innehåller föredrag från en språkvårdskonferens som ordnades i Vasa i maj 1992. Konferensens teman var regionalspråk och standardspråk, språk och medier, språk och byråkrati samt språk och skola. Bland bidra-

gen kan nämnas *Margareta Westman*: Vad menas med standardspråk och vad är det bra för, *Mirja Saari*: Det kulturbundna språket, *Helena Solstrand-Pipping*: Finlandssvenskans historia, *Catharina Grünbaum*: Mediespråket - överspråkligt eller regionalt? och *Birger Thölix*: Avdramatisera språkvården. *ES*

Hugo Bergroth: Finlandssvenska. Handledning till undvikande av provinsialismer i tal og skrift. Faksimilupplaga av andra reviderade och tillökade upplagan 1928. Schildts Förlags Ab 1992. 366 s.

Bergroths klassiska verk, där han beskriver det finlandssvenska språket med dess avvikelser från sverigesvenskan, har länge varit en efterfrågad antikvarisk raritet. Boken kan sägas ha haft samma betydelse för svenskan i Finland som Erik Wellanders Riktig svenska haft för svenskan i Sverige (och Finland). Bergroth är den första, och hittills den enda som har givit en heltäckande beskrivning av finlandssvenskan. Även om boken till vissa delar är föråldrad, gäller kärnan i den fortfarande för dagens finlandssvenska språkvård. Faksimilutgåvan har givits ut som ett led i firandet av den finlandssvenska språkvårdens jubileumsår. *ES*

Ett gott mål. Modersmålet i skolan. Redigerad av Viking Brunell, Sven-Erik Hansén och Christer Laurén. Schildts Förlags Ab Editum 1992. 278 s.

Boken innehåller 22 artiklar kring temat modersmålet och modersmålsundervisningen i skolan. Artikelförfattarna är lärare, forskare och språkvårdare som arbetar i olika skol- och språkmiljöer i Svenskfinland. Boken innehåller bl.a. följande artiklar: *Marika Tandefelt*: Språklig variation i samhället. *Christer Laurén*: Språkvårdens traditioner, *Mikael Reuter*: Dagens finlandssvenska språkvård, *Sven-Erik Hansén*: Modersmålet vägs in i skolan, *Viking Brunell*: Sociokulturell bakgrund och skolprestationer i modersmålet, *Ingegerd Nyström*: Språket i studentuppsatser och *Erik Andersson*: Grammatiken i grundskolan. *ES*

Sorvali, Irma: Översättare och översättningsprocess. Institutionen för nordiska språk vid Uleåborgs universitet. 1992. 143 s.

Irma Sorvali ger i denna bok en beskrivning av översättningsprocessen, med utgångspunkt i översättaren som fysisk och psykisk varelse. Materialet för denna studie, som gjorts inom ramen för projektet Översättningsprocess vid institutionen för nordiska språk vid Uleåborgs universitet, har samlats in via intervjuer med professionella översättare i Finland. Studien vill främst betona den mänskliga faktorn vid översättningsprocessen, dvs. översättaren, som ofta förbises i översättningsvetenskaplig litteratur. *ES*

Ägonamn. Rapport från NORNA:s sjuttonde symposium på Svidja 24-26 maj 1991. Redigerad av Gunilla Harling-Kranck och Lars Huldén. Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland 578. Studier i nordisk filologi 71, utgivna genom Lars Huldén.

I denna rapport återges 15 av de 16 föredrag som hölls under NORNA:s symposium på Svidja gård. Temat för symposiet var ägonamn eller namn på åkrar och ängar. I boken behandlas ägo- och odlingsnamn i Norden. Namnmateriale kommer från ett vidsträckt nordiskt område, som t.o.m. omfattar Shetlandsöarna. Bland bidragen kan nämnas *Bengt Pamp*: Skånska ägobeteckningar, *Gunilla Harling-Kranck*: Ägonamnen i ett regionalt system, *Botolv Helleland*: Semantiska kategorier i teignamn och *Gunnel Melchers*: «Runrigs» på Shetlandsöarna. *ES*

Iisa, Katariina & Piehl, Aino: Virkakielestä kaikkien kieleen. Skrifter utgivna av Forskningscentralen för de inhemska språken 67. 1992. 112 s.

Den nya handboken skall hjälpa myndigheterna i deras strävan att producera texter på en begriplig finska. Handboken är en efterföljare till Esko Koivusalos och Liisa Huovinen-Nybergs tidigare handbok. Boken utgår ifrån tanken att det i fråga om myndigheternas texter är viktigt att beakta mottagaren. I början av boken ägnas ett avsnitt åt en diskussion kring allmänspråk och specialområden och konsekvenserna av detta bruk då det gäller begripligheten. En text skall i sin helhet enligt författarna vara komponerad så att det centrala innehållet når mottagaren. Texten och satsstrukturen upptar cirka hälften

av bokens sidor, medan resten upptas av olika frågor om ordval (t.ex. termer, substantivsjuka, långa sammansättningar och modeord) samt språkriktighetsråd (interpunktion, förkortningar m.m.) Handbokens idéer belyses med hjälp av 115 exempel med förklaringar. Boken innehåller dessutom en förteckning över andra handböcker i finska språket. *IC*

Språk och social kontext. Redigerad av Ann-Marie Ivars m.fl. Meddelanden från institutionen för nordiska språk och nordisk litteratur vid Helsingfors universitet. Serie B: 15. Helsingfors 1993. 265 sidor.

Språk och social kontext är en festskrift till professor Mirja Saari på hennes 50-årsdag. Boken är en samling uppsatser i ämnena pragmatik, sociolingvistik och grammatik - tre viktiga områden inom lingvistik som Mirja Saari själv intresserat sig för. I festskriften medverkar sammanlagt 17 skribenter som alla är aktiva forskare i och utanför Finland. Redaktionskommittén hoppas att boken kan tjäna både forskningen och undervisningen inom de ämnen som behandlas.

Inom blocket Sociolingvistiska perspektiv kan nämnas bl.a. en artikel av Els Oksaar om svårigheter i interkulturell kommunikation. Marika Tandefelt diskuterar i sin artikel attityderna till språk, språkbrukare och språkvård och konstaterar att språkbrukarna inte alltid har samma uppfattning om språkvårdens uppgifter och möjligheter som språkvårdarna själva har. En språkvårdare är ingen språkpolis, skriver hon. Språkvården kan inte och vill inte påverka språkbruket i den utsträckning som allmänheten tror och hoppas på.

I avsnittet Synvinklar på grammatik finns många artiklar som är av intresse för språkvården. Bengt Loman frågar sig om språklära behövs i skolans modersmålsundervisning och Christer Platzack skriver om satsfläta med *att*-sats-subjekt. Kontrastiva grammatikfrågor tas upp i Marketta Sundmans artikel om nominalfrasen och i Ingegerd Nyströms artikel om ordföljdsproblem i finlandssvenskan.

I boken ingår också artiklar av bl.a. Per Linell, Ulf Teleman och Erik Andersson. *JL*

Island

Av Baldur Jónsson

Árni Böðvarsson. *Íslenskt málfar*. Íslensk þjóðfræði. Almenna bókafélagið hf. Reykjavík 1992. 415 s. (Ísländskt språkbruk)

Denna bok bygger på författarens *Málfar í fjölmiðlum* («Språkbruket i massmedierna») som utkom 1989. Delvis kan den betecknas som en mycket utökad och omarbetad version, men den är egentligen ett nytt verk. Den har som mål att vara en praktiskt handbok om isländsk språkbehandling och fyller som sådan ett mycket stort behov. – Författaren, Árni Böðvarsson, avled den 1 september 1992. Han var språkkonsulent vid Riksradiön.

Mörður Árnason – *Málkrókar*. *Þættir um íslensku - ambögur, orðfimi og dagleg álitamál*. Uglan – Íslenski kiljuklúbburinn. Reykjavík 1991. 240 s. (Hårklyverier. Artiklar om isländska – felsägningar, vältalighet och diskutabelt språkbruk)

Bokens namn, *Málkrókar*, betyder enligt ordböckerna «hårklyverier, förvanskning», men egentligen ger det antydningar åt flera håll på en gång och går knappast att översätta. Som undertiteln antyder är detta en bok som innehåller artiklar om felsägningar, vältalighet och diskutabelt språkbruk. Den bygger på författarens radioföredrag om dagens språk och är i grund och botten vägledande på ett ovanligt sätt. Författaren tar gärna en omväg eller går en krokväg för att komma fram till målet, kryddar sin framställning med litet av varje, sympatiskt skämtsamma anmärkningar, egen vältalighet och språkfärdighet.

NORGE

Av Ståle Løland og Svein Nestor

Biedermann, Hans: Symbolleksikon. J. W. Cappelens Forlag 1992. 535 s.

I 525 artikler skildrer forfatteren de forskjellige symbolenes betydning gjennom tidene med utgangspunkt i arkeologi, etnografi, kunsthistorie, religionsvitenskap og dybdepsykologi. Boka kommer også inn på beslektede områder som allegorier, metaforer, attributter, emblemer og tegn. *SL*

Bokmålsordlista. Rettskrivningsordliste for skole, hjem og kontor. Utarbeidet av: Avdeling for leksikografi ved Institutt for nordistikk og litteraturvitenskap, Universitetet i Oslo, og Norsk språkråd. Redaktør: Boye Wangensteen. Universitetsforlaget 1992. 397 s.

Bokmålsordlista inneholder vel 56 000 oppslagsord, som skal dekke det sentrale ordforrådet i moderne bokmål. Rettskrivningen er ajourført fram til de siste vedtakene på Norsk språkråds årsmøte i januar 1992. Det er tatt med nye ord som har kommet til siden Bokmålsordboka kom ut i 1986. Dessuten er det mange norske og utenlandske geografiske navn, en del vanlige historiske og mytologiske navn og navn på sentrale institusjoner. Ordlista er tenkt som et hjelpemiddel i den videregående skolen, ved universiteter og høyskoler, i administrasjonen og ellers for alle som trenger en rettskrivningsordliste som er mer omfattende enn en vanlig skoleordliste. *SL*

Bondevik, Jarle: Studiar i det nynorske bibelmålet. Morfologi og ordtilfang. Novus forlag 1992. 696 s.

Dette er en avhandling for den filosofiske doktorgraden ved Universitetet i Bergen. Forfatteren gir en språklig beskrivelse av det nynorske bibelmålet slik det kommer til uttrykk i viktige bibeltekster mellom 1870 og 1975. Avhandlingen konsentrerer seg om emner innenfor morfologi og leksikografi, men kommer også inn på syntaks og semantikk. Språket i bibeltekstene blir

sett i forhold til de skiftende skriftnormalene i nynorsk og til en viss grad i bokmål. Noen ganger trekker forfatteren også inn talemål. *SL*

Bondevik, Jarle, Oddvar Nes og Terje Aarset (red.): Sunnmørsgrammatikkane av Ivar Aasen. Skrifter frå Ivar Aasen-selskapet. Norsk bokreidingslag L/L. 175 s.

Dette er det første bindet i en skriftserie som tar sikte på å gi ut tidligere utrykte manuskripter etter Ivar Aasen. Som en naturlig innledning til skriftserien har redaktørene valgt å gi ut tre utkast til en grammatikk over sunnmørsmålet sammen med utgaven fra 1851. Aasen var født i Ørsta på Sunnmøre i 1813. Han nevner arbeidet med sunnmørsmålet første gang i 1837. De tre utkastene til grammatikk viser hvordan Aasen vurderte kildene sine, og hvilke metoder han la til grunn for det vitenskapelige verket sitt. *SL*

Fjeld, Ruth Vatvedt (red.): Nordiske studier i leksikografi. Rapport fra Konferanse om leksikografi i Norden 28.–31. mai 1991. Skrifter utgitt av Nordisk forening for leksikografi. Skrift nr. 1. Oslo 1992. 561 s.

28.–31. mai 1991 arrangerte Nordisk språksekretariat og Avdeling for leksikografi ved Institutt for nordistikk og allmenn litteraturvitenskap, Universitetet i Oslo, en konferanse om leksikografi i Norden. Denne rapporten inneholder de fleste foredragene som ble holdt på konferansen. Det er vel femti artikler, som dekker de fleste områdene innenfor leksikografien. *SL*

Gabrielsen, Finn: Haugesund bymål. Alvheim & Eide/Målføresamlinga ved Nordisk institutt, Bergen 1991. 93 s.

Boka gir den første samlede framstillingen av talemålet i Haugesund. Forfatteren beskriver grammatikken i dialekten med særlig vekt på lyd- og formverk. Han tar også opp talemålsforskjeller mellom ulike grupper i bybefolkningen. Disse forskjellene ser ut til å bli mindre i dag både ved at det folkelige bymålet blir brukt av flere, og ved at bymålet blir påvirket av «høyere» talemål. Flere steder sammenlikner forfatteren bymålet i Haugesund med Stavanger-dialekten. *SL*

Hødnebø, Finn, Jon Gunnar Jørgensen, Else Mundal, Magnus Rindal og Vésteinn Ólason (red.): Eyvindarbók. Festskrift til Eyvind Fjeld Halvorsen, 4. mai 1992. Institutt for nordistikk og litteraturvitenskap, Universitetet i Oslo 1992. 367 s.

Festskriftet er utgitt i anledning av at professor Eyvind Fjeld Halvorsen fylte 70 år 4. mai 1992. Boka inneholder ca. 30 artikler med hovedvekten på norrøne emner. Dessuten er det artikler om stedsnavn og personnavn. Forfatterne er framstående fagfolk på sine områder, og kommer fra hele Norden og Europa for øvrig. *SL*

Jahr, Ernst Håkon: Innhogg i nyare norsk språkhistorie. Novus forlag 1992. 160 s.

Boka inneholder fjorten artikler med emner fra nyere norsk språkhistorie etter 1814: Ivar Aasen og Knud Knudsen, jamstillingsvedtaket i 1885, dialektbruk i skolen etter 1878, nynorsk normaltalemål, rørsla Østlandsk reisning, Stortinget og språkplanleggingen, samnorskpolitikken, Arbeiderpartiet og språkstriden, Halvdan Kohts og Didrik Arup Seips rolle i den norske språkstriden. En artikkel behandler pidginspråket russensorsk. Artikkelsamlingen er et supplement til framstillingen i boka *Utsyn over norsk språkhistorie etter 1814*, som forfatteren gav ut i 1989. *SL*

Jørgensen, Harold: Hovedoppgaven. Skikk og bruk i oppgavearbeidet. Novus forlag 1992. 128 s.

Boka er skrevet for å hjelpe studenter som arbeider med en hovedoppgave (avhandling). Forfatteren behandler emner som arbeidsmetode, veiledning under arbeidet, forskningsprosessen og form og innhold i avhandlingen. En egen del tar opp skriveprosessen og de språklige virkemidlene. *SL*

Leira, Vigleik: Ordlaging og ordelement i norsk. Det Norske Samlaget 1992. 300 s.

Boka gir en oversikt over hovedprinsippene bak ordlaging i norsk. Den viser også hvordan lånord blir tilpasset norsk, og gjør greie for konkurransen mellom hjemlige ord og ord med gresk-latinsk opphav. Dessuten behandler boka emner som

endingene -ing og -ning, binde-s og binde-e og endinger i personnevnninger laget til stedsnavn. Den store eksempelsamlingen viser nylaginger i norsk språk fra de to–tre siste tiårene. Til slutt i boka er det en alfabetisk oversikt der en hurtig kan søke opplysninger om de ulike elementene som en bygger opp ord av. *SL*

Løkensgard Hoel, Torhaug: Tanke blir tekst. Skrivehjelp for studenter. Det Norske Samlaget 1992. 183 s.

Dette er en håndbok for studenter og andre som skriver fagtekster. Forfatteren gjør greie for de mentale prosessene som ligger bak skrivearbeidet, og tar opp problemet med skriveblokkeringer og hvordan en kan løse det. Boka gir også råd om god språkbruk og viser hvordan en kan organisere tekster. Teorigrunnlaget og den praktiske utformingen av skrivning slik det er framstilt i boka, bygger på prosessorientert skrivepedagogikk. *SL*

Mæhlum, Brit: Dialektal sosialisering. En studie av barns og ungdoms språklige strategier i Longyearbyen på Svalbard. Novus forlag. Tromsø-studier i språkvitenskap 12 1992. 399 s.

På Svalbard er det ingen dialekt av di det ikkje har vori nokon fast folkesetnad der frå gammalt av. Dei som bur der, bur der berre for stuttare tid, og dei kjem frå ulike kantar av Noreg. Men somme bur der store delar av oppveksttida, og det er språkleg påverknad på målet deira Brit Mæhlum skriv om. Ho konkluderer med at det språklege landskapet som kjem til syne, er nærast kaotisk. Den konklusjonen skulle det ikkje vera naudsynt med ei diger avhandling for å finna fram til, for det skulle vera heller sjølvklart, men boka freistar å gje ein sosiolingvistisk skildring av det som skjer i målet til borna. *SN*

Mål og makt. Tidsskrift utgjeve av Studentmållaget i Oslo.

Heftene fra 1992 inneholder blant annet disse artiklene: *Arnold Dalen:* Bymål i historisk perspektiv (1/92), *Irene Handeland Bech:* Talemålsnormering i nynorsk, *Kjell Venås:* Om å tileigne seg språket (2/92), *Tove Bull:* Forholdet mellom norsk, finsk og samisk i skolen, *Roger Lockertsen:* Nynorsk på

Nordkalotten i historisk perspektiv, *Odd Mathis Hætta*: «. . . okta sjørøvar seilii skiphain . . .» Om den samiske språksituasjonen, *Irene Andreassen*: Det finske målet på Nordkalotten med hovedvekt på Nord-Sverige og Nord-Noreg. *SL*

Maal og minne. Hefte 1–2 og 3–4. Utgitt av Bymålslaget ved Einar Lundeby og Bjarne Fidjestøl.

Heftet 1–2 inneholder blant annet disse artiklene: *Einar Lundeby* og *Henrik Williams*: Om Vadstenabrateatens *tuwa* med et tillegg om Lellingebrakteatens *satu*, *Gjert Kristoffersen*: Cirkumflekstonelaget i norske dialekter, med særlig vekt på nordnorsk, *Svein Lie*: Ka du sei? (om leddrekkefølge i spørresetninger med spørreord), *Vigleik Leira*: Om setningsskjemaene, *Øivind Andersen*: Fagtekst som genre. Av særlig nordisk interesse er en utgreiing av *Valerij Bjerkov* om De nordiske språkene og purismen. Heftet 3–4 inneholder blant annet *Ulf Teleman*: Norsk språknormering i fågelperspektiv, *Lars S. Vikør*: Prinsipielle aspekt ved norsk språknormering. Begge artiklene bygger på foredrag som ble holdt på Norsk språkråds årsmøte 23. januar 1993. *SL*

Norsk lingvistisk tidsskrift, hefte 1 og 2 1992

Heftene inneholder blant annet: *Gjert Kristoffersen*: Tone- lag i sammensatte ord i østnorsk, *Brit Mæhlum*: Dialektal sosialisering. En studie av barns og ungdoms språklige strategier i Longyearbyen på Svalbard. Doktordisputas ved Universitetet i Tromsø, 20. april 1991. Innlegg fra førsteopponent *Mats Thelander*, annenopponent *Even Hovdhaugen* og svar fra doktoranden, *Oddrun Grønvik*: Kommunikasjon med eit språkhemma barn, *Gjert Kristoffersen*: Aspects of Norwegian Syllable Structure. Doktordisputas ved Universitetet i Tromsø, 25. mai 1991. Innlegg fra førsteopponent *Hans Basbøll*, annenopponent *Kjell Venås* og svar fra doktoranden, *Jan Engh*: Om modalverket MÅ og samfunnsvitenskapelige intervju, *Gjert Kristoffersen*: Kvantitet i norsk. *SL*

Norskraft. Arbeidsskrift for nordisk språk og litteratur. Universitetet i Oslo, Avdeling for nordisk språk og litteratur.

Heftene fra 1992/93 inneholder blant annet disse artiklene: *Helene Uri*: Syntaks og struktur i afatisk språk, *Jan Engh*: Språkforskning i IBM Norge, *Oddrun Grønvik*: Teoretiske problem i analysen av skandinaviske presenteringskonstruksjonar, *Kristian Emil Kristoffersen*: Ein karakteristikk av språkforma i eit utdrag av AM 36 fol., *Vigleik Leira*: Form og substans. En studie med utgangspunkt i «Cours de linguistique générale», *Geirr Wiggen*: Rettskriving og målform i «Katolsk salmebok», *Hans-Olav Enger*: Noen adjektiver i nøytrum, *Svein Lie*: Modalverb i norsk. Spredte momenter til beskrivelse. *SL*

Pålshaugen, Øyvind: *Som sagt, så gjort? Språket som virkemiddel i organisasjonsutvikling og aksjonsforskning*. Novus forlag 1992. 178 s.

Boka behandler forholdet mellom ord og handling. En ting er hva som sies, en annen hva som skjer i praksis. Boka gir ingen generell løsning på dette dilemmaet. Men den prøver å gi en forståelse av hva slike dilemmaer består i, og hvordan de kan håndteres. Boka er resultatet av et prosjekt ved Arbeidsforskningsinstituttet i Oslo. *SL*

Sannerholt, G. og L. J. Aarhus, *Moderne nynorsk ordforråd. «Anbehetelse»-ord i nynorsk*. Norspråk 1992. 54 s.

Dette heftet viser hvordan tidligere ikke godkjente ord av tysk-dansk opphav er tatt opp i nynorsk skriftspråk fra hundreårsskiftet til i dag. Det gjelder ord med prefiksene an-, be-, bi-, er-, for- og ge-, og ord med suffiksene -aktig, -bar, -else, -heit og -messig, såkalte «anbehetelse»-ord. Behandlingen av disse ordene er fortsatt et kontroversielt emne i nynorsk språknormering. Heftet inneholder alfabetiske lister over ord som i dag er godkjent i offisielle ordlister. *SL*

Språklig samling, 33. årgang. Nr. 1-4 1992. Tidsskrift utgitt av Landslaget for språklig samling.

De to heftene inneholder blant annet disse artiklene: *Erik Papazian*: Norsk for nordmenn. En rasist bekjenner, *Magne Aksnes*: Har riksmålet seira?, *Arne Torp*: Når konservativt blir radikalt og radikalt blir konservativt. Et bidrag til ytterligere

begrepsforvirring om ymse varianter av norsk, *Lars S. Vikør: Språkleg samling i Skandinavia?* Den siste artikkelen gir først en kort oversikt over framveksten av det danske og det svenske riksspråket, og går deretter inn på det skandinaviske språkstrevet på 1800- og 1900-tallet. Til slutt drøfter forfatteren spørsmålet om hvorfor dette språkstrevet ikke har gitt større resultater enn det har. *SL*

Språk i Lillehammer-OL. Norsk, engelsk og fransk. Stensilert. 20 s. Den norske delen utarbeidet av Norsk språkråd.

Dette heftet gir retningslinjer for språkbruk i skriftlig materiell som Informasjonsenheten i Lillehammer Olympiske Organisasjonskomité står bak. Retningslinjene skal sikre at materialet holder høy språklig standard. Heftet tar for seg mange sider ved språket: setningsbygning, stil, ordvalg, ordlegging, ortografi og praktiske skriveregler. Retningslinjene er forpliktende for reklamebyråer og andre som utarbeider skriftlig materiell for Informasjonsenheten. Materialet skal være på bokmål, men forfatterne som skriver etter invitasjon, kan bruke nynorsk. Språket skal følge offisiell rettskrivning, som omfatter alle former som er ført opp i godkjente ordlister (både hovedformer og sideformer). *SL*

Venås, Kjell: I Aasens fotefar. Marius Hægstad. Novus forlag 1992. 483 s.

Ein kan vera redd for at denne boka vert lesen berre av spesielt interesserte nynorskfolk, og det ville vera leitt. Marius Hægstad (1850–1927) var nemleg mykje meir enn berre stridsmann for nynorsken og granskar av gammalt norsk mål. Han var òg polititar, lærar og bladmann. Stridsmannen for nynorsk kan vera interessant nok, det kan målgranskaren òg vera, men denne boka gjev mykje forvitneleg tilfang om norsk kulturvokster i siste helvta av førre hundreåret og det første tiåret av dette. Slikt burde folk vita meir om same kva for standpunkt dei måtte ha i språkstriden. Framstillinga er detaljert, så det kan knapt vera kjelder som forfattaren ikkje har teki for seg, dersom dei enno finst. Ein kunne tenkja at så mykje detaljar, til dømes utgreiinga om korleis fornamnet til

kona til Hægstad er skrivi i ymse kjelder, kunne tynde framstillinga. Men forfattaren skriv godt, og emnet er forvitneleg, så når han sjølv hevdar at det er ei god bok, så er det lett å vera samd med han i det. *SN*

Vinje, Finn-Erik: Ord om annet. Småstykker om språkligheter. Cappelen 1993. 245 s.

Dette er bok nummer fem i en serie som er gitt ut i løpet av en tjuetårsperiode. Som tidligere inneholder denne boka småstykker om forskjellige sider ved språket, samlet under overskrifter som «Den språklige etikette», «Detaljer i det grammatiske maskineriet», «Hvor kommer det fra?» «Ord i munn», «Ord i penn» og «Tendenser». Boka er beregnet på lærere og elever, journalister og skribenter og folk som er generelt språkinteresserte. Småstykkene er holdt i en kåserende form, og språk og stil er preget av det forfatteren selv kaller «en snakk-som bredde». *SL*

Wiggen, Geirr: Rettskrivingsstudier II. Kvalitativ og kvantitativ analyse av rettskrivingsavvik hos østmorske barneskoleelever. 1–2. Avhandling for den filosofiske doktorgraden. Det historisk-filosofiske fakultet. Universitetet i Oslo. Oslo 1992.

Denne avhandlingen er på hele 860 sider fylt med mengder av materiale og analyser.

Forfatteren har forsket om forholdet mellom talt og skrevet språk i skriftlige elevarbeider. Bakgrunnen for at han tok til med dette store og kompliserte arbeidet, var blant annet at han følte at vedtak i Norsk språkråd i retning av å gjeninnføre såkalt konservative former i rettskrivningen og læreboknormalen for bokmål, var lite fundert i kunnskap om samtidsspråket. Wiggen har i sitt virke i Norsk språkråd krevd at slike undersøkelser måtte foretas før en gikk til noen endring av språknormen i mer konservativ eller liberal lei.

Framstillinga er svært detaljert, og det gjør at avhandlingen nok ikke er så lett å trenge inn i. På den annen side får en ved ei slik grundig behandling rimelig trygghet for at de faktorene som kan påvirke forholdet mellom elevens talemål og de rettskrivningsavvik som de gjør seg skyld i. *SN*

SVERIGE

Av Birgitta Lindgren och Claes Garlén

Edlund, Lars & Birgitta Hene: Lånord i svenska. Om språkförändringar i tid och rum. Förlags AB Wiken 1992. 182 s.

Boken handlar om hur kontakterna mellan svenskan och andra språk och kulturer under olika tider avspeglas i svenskans ordförråd, och hur inlåning av ord går till. Med rikliga hänvisningar till forskningen på området tar den också upp attityder till lån och behandlar begreppen språkkontakt och språkförändring på ett mer generellt plan.

Den här boken är främst avsedd för universitetsbruk men kan med stor behållning läsas också av andra språkkintresserade. *BL*

Gunnarsson, Britt-Louise: Skrivande i yrkeslivet. Studentlitteratur 1992. 152 s.

Den svenska forskningen om skrivande har hittills varit inriktade på produkten. Man har analyserat texter och utifrån detta diskuterat skrivnivå, skrivförmåga etc. I den här boken tar författaren upp skrivandet som ett socialt fenomen, och bokens primära syfte anges vara att introducera och diskutera detta nya perspektiv. Hon redogör också för en egen undersökning av skrivandet på en arbetsplats, en undersökning som just innebär en tillämpning av de framförda teorierna. *BL*

Hellspong, Lennart: Konsten att tala. Handbok i praktisk retorik. Studentlitteratur 1992. 296 s. + övningsbok 84 s.

Förutom att vara en handbok i praktisk retorik, dvs. lära ut vad man skall tänka på när man talar eller när man lyssnar till och analyserar ett tal, tar denna bok upp retorikens historia och idébakgrund samt ger en allmän orientering om talarkonstens villkor. *BL*

Koironen, Sirpa: Språk, musik och kultur. En studie av hur språkbruket i musikrecensioner speglar kulturella värderingar.

Meddelanden från Institutionen för nordiska språk vid Stockholms universitet. MINS 36. Stockholm 1992. Ak. avh. 268 s.

Författaren har undersökt språkbruket i musikrecensioner inom tre genrer, jazz-, pop- och konstmusik, och vilken uppfattning språkbruket förmedlar om musiken i fråga. För analysen av recensionerna har författaren utvecklat en kvantitativ metod som hon kallar *ramelementsanalys*, som bygger på att det finns vissa gemensamma element. Exempel på sådana element är *artist*, *tonsättare*, *publik*, *plats*. Undersökningen visar exempelvis att jazzrecensioner fokuserar på individuella artister, poprecensioner på publiken och konstmusikrecensioner på kompositionen. Analysen ger ett kvantitativt underlag för en kvalitativ tolkning. *BL*

Larsson, Mats: Från tjeckiska till svenska. Översättningsstrategier för litterärt talspråk. Meddelanden från Institutionen för nordiska språk vid Stockholms universitet. MINS 35. Stockholm 1992. Ak. avh. 190 s.

Utifrån en granskning av svenska översättningar av några tjeckiska författare tar författaren upp problemet hur en skönlitterär text med starkt talspråklig stilprägel skall återges i översättning till ett annat språk. Vid översättning från tjeckiska till svenska är detta problem speciellt påträngande, eftersom tjeckiskan har en större uppsättning konventionaliserade markörer för talspråk (s.k. extrastrukuralismer) på alla språkliga nivåer än svenskan. Författaren har vidare gjort en undersökning av hur läsare reagerar på sådana extrastrukuralismer, såväl kodifierade som icke kodifierade, i svenska översättningar. Hans tes är att markörer på fonologisk-morfologisk och syntaktisk nivå är stilistiskt effektivare än markörer på lexikal nivå för att ge översättningen talspråklig prägel. Avslutningsvis ger han en sammanfattning av de översättningsstrategier som hans undersökningar lett fram till. *BL*

Likt Ariadnes tråd. Om språkutbildning och samhällets förändringar. Red. Christina Nyhed. Folkuniversitetet, Svenska Arbetsgivareföreningen, SACO/Lärarnas Riksförbund, Exportrådet. 143 s.

Denna bok syftar enligt förordet både till att väcka debatt om språkutbildningen, främst ur näringslivsperspektiv, och att fungera som handbok för den som läser språk eller köper språkutbildning. (Titeln anknyter till det senare syftet.)

Den består av ett antal artiklar skrivna av personer med erfarenhet av vikten av språkkunskaper i näringslivet. *BL*

Lundbladh, Carl-Erik:Handledning till Svenska Akademiens ordbok. Norstedts 1992. 94 s.

Svenska Akademiens ordbok (SAOB) beskriver noggrannare och utförligare än någon annan ordbok det svenska språket från Gustav Vasas tid till vår egen. Det kan emellertid ibland vara svårt att rätt förstå dess koncisa och formelartade uttrycksätt och att hitta i den.

Den här boken, som är skriven av en av redaktörerna vid ordboken, är avsedd att vara en vägledning och hjälp vid användningen av SAOB. Den behandlar främst ordbokens betydelsebeskrivning och innehåller dessutom en lista med SAOB:s samtliga förkortningar. *BL*

Lundqvist, Aina: Språklig anpassning av ett barnboksmaterial. Nordistica Gothoburgensia 15. Acta Universitatis Gothoburgensis 1992. Ak avh. 248 s.

Den här boken är en tryckt version av en avhandling som lades fram 1988. Författaren har undersökt språket i ett antal barn- och ungdomsböcker av erkänt goda författare för att se om det finns någon språklig anpassning efter läsarålder. Intressant nog kan nämnas att Astrid Lindgren inte uppvisar den språkliga förenkling som kan påvisas i andra nyare barnböcker. Men «med berättartekniska grepp undanröjs ... svårigheten i den komplexa strukturen» konstaterar Lundqvist. *BL*

Molde, Bertil: Svenska i dag. Svar på språkfrågor. Prisma 1992. 239 s.

I denna bok har Bertil Molde, tidigare chef för Svenska språknämnden, samlat ett urval av de språkfrågor han har besvarat under de senaste decennierna, framför allt i sin språkspalt i Svenska Dagbladet. Huvudsakligen är det frågor om ord

och ordformer som behandlas. Boken är försedd med ett fylligt register.

Den erfarenhet författaren bygger på i sin behandling av språkfrågorna är den gedignast tänkbara: åren som chef på språknämnden 1961–1985 och dessförinnan redaktör vid Svenska Akademiens ordboksredaktion och förlagsman.

Många som vänder sig till språkspalter har irriterats över något språkligt uttryck som inte stämmer med det man lärt sig som korrekt. Men språket förändras, och författaren säger i förordet att han själv har ändrat inställning i olika språkfrågor under tidens lopp. Han säger vidare «Jag har ... lärt mig inse att ju mer jag kan om vårt språk, dess svårare blir det för mig att generellt fördöma dem som använder denna vår gemensamma tillgång på annat sätt än vad jag själv gör.» Denna insikt genomsyrar hela boken. Detta innebär dock inte att författaren nöjer sig med att tamt acceptera allt. Men när han nöjer sig heller inte med att bara avvisa ett uttryck som mindre lämpligt eller fel, utan han ger samtidigt en förklaring till varför det ändå förekommer. Läsaren får i denna bok inte bara vägledning i enskilda språkfrågor utan en fördjupad syn på vad språket är.
BL

Mårdsjö, Karin: Människa, text, teknik – tekniska handböcker som kommunikationsmedel. Tema Teknik och social förändring. Universitetet i Linköping 1992. 319 s. Ak. avh.

I sin avhandling tar författaren upp tekniska handböcker som textgenre utifrån en undersökning av ett antal handboks-texter. Hon har sett närmare på handböcker inom två områden: mikroågsugnar och ordbehandlingsprogram. I handböckerna till mikroågsugnar förutsattes i högre utsträckning att användare är noviser, än i handböckerna till ordbehandlingsprogram. Mikrougnshandböckerna la större vikt vid att beskriva själva tekniken och att motivera användningen av produkten. Författaren har också intervjuat de tekniska skribenterna som står bakom de undersökta handböckerna. Bland de oväntade intervjusvaren återkom en sak som författaren kallar «svenskhets», en medvetenhet och omsorg om det specifikt svenska, att anpassa texten till svenska förhållanden. *BL*

Namnsdagskalendern. Red. Per Henningsson Esseltes Almanacksförlag 1992. Ca 60 s. (onummerade). Ill.

I den här almanackan som inte är bunden till något visst år får man en presentation av en ny namnlängd, och det arbete som ligger bakom den. Alla de ingående namnen förtecknas också alfabetiskt med kortfattade förklaringar. Den nya namnlängden utgörs av 719 namn (369 mansnamn och 350 kvinnonamn), i princip med två namn på varje dag, och är avsedd att träda i kraft 1993.

Egentligen finns inte längre någon officiellt fastställd namnlängd, eftersom almanacksprivilegiet upphävdes 1973. Men namnsdagsfirandet är fortfarande en realitet för många svenskar, och då är det förstås viktigt att man är överens om namnens placering. Den gamla namnlängden har länge varit i behov av revidering, och den nya, väl genomarbetade som presenteras här kommer säkerligen att fungera som officiell.
BL

Nilsson, Stig: Yta djupare sett. Ett begrepp och dess benämningar i historiskt perspektiv. Högskolan i Kalmar 1992. 133 s.

I sin bok behandlar författaren hur en beteckning för begreppet 'yta' växer fram. Det behändiga ordet *yta*, som i dag förefaller svenskar så självklart, är från början en träteknisk term som betecknar vedskiktet närmast under barken. Det lanserades på mitten av 1700-talet i den allmänna betydelsen vi har i dag, men länge var det latinska *superficies* den dominerande termen. *BL*

Nordens språk som andraspråk. Första forskarsymposiet i Stockholm 1991. Red. Monica Axelsson & Åke Viberg. Centrum för tvåspråkighetsforskning. Stockholms universitet 1992. 324 s.

I denna symposierapport får man en aktuell lägesöversikt beträffande andraspråksforskningen i Danmark, Norge, Sverige och Finland. För de första tre länderna är intresset fokuserat på undervisningen av invandrare från utomnordiska länder. För Finlands del med den speciella tvåspråkiga situationen handlar det om svenskundervisning för finskspråkiga respekti-

ve finskundervisning för svenskspråkiga. Man kan också jämföra hur svenska lärs in av finskspråkiga elever i Finland och finskspråkiga invandrarelever i Sverige. Åke Viberg diskuterar möjligheterna att särskilja universella och språkspecifika strukturdrag i Nordens språk och vilket inflytande dessa har på inlärningsprocessen. Han konstaterar att det behövs studier som redan från början är planerade så, att de går att jämföra. BL

Ordbok över Sveriges dialekter(OSD). Häfte 1 (A–Andtäppt). Arkivet för Ordbok över Sveriges dialekter. Uppsala 1991. 80 s. (En utförlig recension finns i Språkvård 2/1992.)

Det här är det första häftet i ett verk som är tänkt att omfatta uppemot 6 000 sidor. Det har utarbetats av Vidar Reinhammar, Gunnar Nyström och framlidne Gunnar Hedström. Ordboken redogör för hela det dialektala svenska ordförrådet inom det nuvarande Sveriges gränser, och den kommer att ersätta Rietz dialektlexikon från 1860-talet. Materialet utgörs av över 7 miljoner excerplappar. Inte bara säregna dialektala ord tas upp utan även ord gemensamma för riksspråk och dialekt. Tidsgränsen bakåt har satts till tiden för de första dialektuppteckningarna av Johan Bureus, ca 1600. Det material som inte redovisas i boken, mestadels självklara sammansättningar finns tillgängliga för forskare i en särskild datafil.

För att underlätta för andra än fackfolk anges uttal inte med det traditionella landsmålsalfabetet utan med ett enklare transkriptionssystem. Form- och betydelse-redovisning sker i princip efter historiska linjer. Ofta ges språkprov. Däremot anges inte äldsta och yngsta belägg. BL

Riad, Tomas: Structures in Germanic Prosody. A diachronic study with special reference to the Nordic languages. Department of Scandinavian languages. Stockholm University 1992. 378 s.

I denna doktorsavhandling presenteras och förklaras inom ramen för en metrisk-prosodisk fonologisk teori vissa företeelser och utvecklingsdrag hos de germanska språken, t.ex. kvantitetsförändring, synkope och vokalbalans. CG

Schweitzer, Sibylle: Zur Schreibung französischer und englischer Fremdwörter im Deutschen (unter vergleichender Berücksichtigung ihrer Schreibung im Schwedischen). Allgemeine und Germanistische Linguistik und Philologie der Philipps-Universität Marburg 1992. 292 s. Magisterarbeit (ej tryckt).

I denna avhandling behandlar författaren anpassningen av franska och engelska lånord i tyskan med avseende på stavning och gör en jämförelse hur svenskan hanterar samma problem. Tyskan är härvid långt konservativare och trognare originalspråket än svenskan, som «visar större lojalitet mot det egna språkets regler», framför allt i fråga om franska ord. Vidare presenteras ett förslag till möjliga förtyskade stavningar av ett antal franska ord och engelska ord. Bland annat föreslås *Affische* (för fra. *affiche*), vilket känns mycket hemtamt för en svensk. Säkerligen har många trott att den svenska stavningen *affisch* är direkt övertagen från tyskan. Hemtamt för svenskar är även det föreslagna *Sprej* (för eng. *spray*). På grund av att tyskan har ett mycket starkt motstånd mot läsuttal av ord som eng. *racket* skulle detta behöva omstavas till *Räcket*. *BL*

Språk och Stil. Tidskrift för svensk språkforskning 1. Ny följd 1991. Utg. Lennart Elmévik, Bengt Nordberg och Mats Thelander. Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet. 231 s.

Denna tidskrift har nu återtagit det namn den hade från starten 1901 och fram till 1920: *Språk och Stil*. Namnet under den 70-åriga mellanperioden, *Nysvenska studier*, har med tiden kommit att uppfattas som enbart gällande perioden för klassisk nysvenska (1525 – 1850). Avsikten med namnbytet är att vidga bevakningsfältet och att öppna tidskriften både mot den modernaste svenskan och mot den äldsta.

Bland innehållet i detta nummer kan nämnas en analys av samtal och talare av *Anne-Marie Londen* m.fl., en artikel om den lokativa användningen av *i* och *på* av *Lena Ekberg*, en artikel om modus och tempus i svenskan av *Elena Tjerkalina*. *BL*

Studier i svensk språkhistoria 2. Utg. Sven-Göran Malmgren & Bo Ralph. Nordistica Gothoburgensia 14. Acta Universitatis Gothoburgensis 1991. 283 s.

Boken innehåller 22 föredrag från ett symposium som hölls 1990 om svenska språkets historia. Bland föredrag av intresse ur språkvårdssynpunkt kan nämnas ett som behandlar den svenska kommanderingens 1900-talshistoria av *Lars-Johan Ekerot*, en genomgång av *Åke Jonsson* av sex decenniernas lyssnarbrev om språket i radion, ett föredrag av *Helena Solstrand-Pipping* om norm i tidig 1800-tals finlandssvenska och ett annat av *Ulf Teleman* om normföreställningars födelse. *BL*

Svenska i harmoni. Fyra uppsatser om kongruens. Ord och stil. Språkvårdssamfundets skriftserie 23. Hallgren & Fallgren Studieförlag 1992. 156 s.

I boken ingår följande uppsatser. *Gun Widmark*: Kongruensförändring i språkvärderingsperspektiv, *Roger Källström*: Hennes nyai bilarihennes. Om kongruens i svenska och andra språk, *Lennart Hagåsen*: Sverige var intresserad och facket ska vara obunden – en typ av neutruminkongruens, *Tor G Hultman*: Barnet – *han* eller *den*. Om genuskongruens vid ordet *barn* i gymnasisters språkbruk. *BL*

Svenska i skolan 1 – 4 1992. En fortbildningstidskrift om språk, litteratur och kultur i skolan. Utg. av Almqvist & Wiksell.

Temat för nr 1 är «Litteratur och litteraturläsning», för nr 2 «Privat och offentligt språk» med bl.a *Anette Ewald*: Kvinnligt – manligt – mänskligt, *Ulla Wagner*: Språk, identitet och utveckling, *Barbro Cronberg*: Att erövra det offentliga språket, en kommentar till Ulf Telemans «Lära svenska» av *Märtha Tjörnebo*, för nr 3 «Tala och lyssna» med *Birgitta Garne*: «Och så är det bra att vara bara tjejer!», en artikel om invandrarsvenska av *Ulla-Britta Kotsinas*, för nr 4 «Svenska i alla ämnen». *BL*

Svenskläraren 1 – 5 1992. Medlemsblad för Svenskläraryrket.

Bland artiklar som behandlar språkliga ämnen kan nämnas i nr 1 *Gunnel Vallquist*: Tal vid Svenska Akademiens högtidliga sammanträde, i nr 3 tre kommentarer till Vallquists artikel, av *Sten Ewerth*, *Sven Pihlström* och *Yngve Dalin*, nr 4 *Åke Pettersson*: Berömda uppsatser? (om lärarbedömning av skolupp-

satser), nr 5 *Ingvar Lundberg*: Svenska elever har god läsfärdighet, *Carin Jörgel-Löfström*: Skolan i Norden. Norden i skolan. – Ett återkommande tema under året är också svenskämnet i den kommande läroplanen. *BL*

Terminologiläran och dess relationer till andra områden. Nordisk forskarkurs i Mariehamn, Åland 1990. Nordterm 4..Stockholm 1992. 339 s.

Nordterm, de nordiska terminologiorganens samarbetsorgan, har gett ut den här skriften som innehåller 23 föredrag som hölls på en forskarkurs i terminologi, den fjärde i ordningen. *BL*

Östman, Carin: Den korta svenskan. Om reducerade ordformers inbrytning i skriftspråket under nysvensk tid. Skrifter utg. av Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet 30. Uppsala 1992. Ak. avh. 227 s.

Författaren behandlar i sin avhandling framväxten under nysvensk tid av reducerade former av ord, t.ex. *ha* av *hava*, *dan* av *dagen*. Uttrycket *den korta svenskan* har lånats från en engelsk grammatik för svenskar från 1777. Materialet består av texter med ledigt talspråk, i huvudsak skönlitteratur. Somliga kortformer som t.ex. *bror* förefaller att relativt snabbt ha slagit igenom medan andra, t.ex. *nåt* ännu inte kan ses som neutrala. För varje tidsperiod försöker författaren spegla den normativa synen på växlingen mellan de korta och långa formerna. *BL*